

[illegible]

10

AIM. X.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

δ' όλα «παγινο-
αυμαστή σύγχι-
νεται ποραμυθι-
ματικότητα και

α φανερό πώς
ρο είναι ανάγκη
στοιχείο μέσα
ή δουλειά. Μά,
πό τής άγώγης;
το για να όλο-
ολείο;

ς έρωτήσεις, ή
εντα μέ την πιο
γορηματικότητα.
ρο είναι μιά άν-
βαρότητα, την
ιθαρχίας, στην
γενικά, του
στο παιδί την
μιοιργίας, επι-
μύωση των ά-
πραγμάτων σε
μέ μορφή και

νοιαστική ακριβεί-
τη έρεση, τη
λληψη, την προ-
ή διαμόρφωση.
τομική και όμα-
εβοηθεί τη συ-
λναι εύθυνες και
σι στην πάλη, το
στο αντίκρι-
καί των έπικρι-
ζει με υπερηφά-
εβασμό, βοηθεί
των αύθοιμητι-
ωτόγονων ένosti-
ήν ανάγκη της
της ύποταξης,
ήταπόκρισης σε
ειδητών και ά-
τήσεων.

αυτό καταστά-
ρατήρησης και
αι ή πείρα μιάς
είας, που άρχι-
χρό'α και συ-
άπό άθηναι-
Εχολή Αηθονο-
οργική φροντί-
καθηγητών: της
ούλη και του

δλης δουλειάς
μόνο στο θέα-
εται και στο πε-
ολείου—τό Σχο-
τις άλλες έκδη-
οήθηκε ή προ-
θεσία, τη μου-
ι το σκίσοο. Το-
ού έχει ύπ' όψει
ύς, όσο και σε
ου δουλεύουν με
ή θεατρική δου-
σχετικές, που
ύρω από το σχο-
αι καθαρή δη-
ιδιών.

ματα, ή σκέψη
του έκτίθεται με
οργή στο πρώτο
ου, ύποστηριζε-
τη δικαίωση του
ό δεύτερο αυτό
βάνει όρισμένα
των μαθητρι-

αίων δουλειάς
μόνο στο θέα-
εται και στο πε-
ολείου—τό Σχο-
τις άλλες έκδη-
οήθηκε ή προ-
θεσία, τη μου-
i το σκίσοο. Το-
ού έχει ύπ' όψει
ύς, όσο και σε
ου δουλεύουν με
ή θεατρική δου-
σχετικές, που
ύρω από το σχο-
αι καθαρή δη-
ιδιών.

ματα, ή σκέψη
του έκτίθεται με
οργή στο πρώτο
ου, ύποστηριζε-
τη δικαίωση του
ό δεύτερο αυτό
βάνει όρισμένα
των μαθητρι-

αίων δουλειάς
μόνο στο θέα-
εται και στο πε-
ολείου—τό Σχο-
τις άλλες έκδη-
οήθηκε ή προ-
θεσία, τη μου-
i το σκίσοο. Το-
ού έχει ύπ' όψει
ύς, όσο και σε
ου δουλεύουν με
ή θεατρική δου-
σχετικές, που
ύρω από το σχο-
αι καθαρή δη-
ιδιών.

ματα, ή σκέψη
του έκτίθεται με
οργή στο πρώτο
ου, ύποστηριζε-
τη δικαίωση του
ό δεύτερο αυτό
βάνει όρισμένα
των μαθητρι-

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ. «Ζω ν τ α-
νο i ά ν θ ρ ω π ο υ», φιλολο-
γικά πορτραίτα, 1939.

Είναι χαλαρότητα το γεγονός,
πως το είδος των «φιλολογικών
πορτραίτων» δεν έχει καλλιερ-
θεί όσο θάπρεπε στον τόπο μας, ά-
νόλογα δηλαδή με την έκταση της
φιλολογικής μας ζωής, τους πολ-
λαπλούς εκπροσώπους της και της
σημασίας που παίρνει για το με-
γάλο κοινό ή μ' αυτό τον τρόπο
συνοπτική γνωριμία ενός πνευμα-
τικού έργατή. Το γεγονός αυτό ί-
σως να όφείλεται στο ότι το «φι-
λολογικό πορτραίτο» κινδυνεύει,
σε άνάξια χέρια, να ξεπέσει στην
εύκολη δημοσιογραφία, με όλα τα
επιζήμια επακόλουθα, είτε και στο
ότι οι διανοούμενοί μας το θεω-
ρούν κιόλας σαν ένα κατώτερο
φιλολογικό είδος, που ή καλλιέρ-
γεία του θα τους ήταν μιά κάποια
μείωση. 13 Μαρ 1939

Κι' όμως, τίποτα δεν είναι ανα-
ληθέστερο απ' αυτό το τελευταίο.
Τα φιλολογικά πορτραίτα του Δ.
Ταγκόπουλου, που με τόσο ζωντα-

νά θερμάνει ένα ταλέντο και να
του δώσει τη δυνατότητα ν' ανα-
πτυχθεί, αν δεν είναι ένα απλό
νεανικό ξεπέταγμα, αλλά έχει
κάποια βαθύτερη βάση και πη-
γάζει από εσώτερη καλλιτεχνική
διάθεση.

Η όλη θεατρική δουλειά άρ-
χισε με μιά κωμωδία. Πρόκει-
ται για την «Αποκρία», έργο της
δίδος Κατίνας Πρεζάνη, που είχε
όπως φαίνεται, σημαντική έπι-
τυχία, αφού παρακίνησε στην
εμφάνιση πολλών άλλων, που ά-
κολούθησαν. Διαβάζοντάς τα κα-
νείς, όπως και τις κρίσεις και
ότι άλλο δημοσιεύτηκε στο πε-
ριοδικό, σημειώνει την εμφάνιση
διαφορετικών κλίσεων και ίκα-
νότητων: το δηκτικό πνεύμα της
δίδος Σταμάς Βλασσόπουλου —
πολυγραφότατης συγγραφέως, —
τη λεπτή χάρη της δίδος Βιβί-
κας Ζήση—επίσης πολυγράφου —
τη βαθειά σκέψη της δίδος Νί-
τσας Άφτιά και την παρατήρη-
ση και την ήθογραφική ικανότη-
τα της δίδος Μορίκας Χρυσοχοί-
δου, όπως φαίνεται σ' ένα «Σκία-
θίτικο» έργάκι, έμπνευσμένο από
τόν Παπαδισιμάντη. Περισσότερο
ή λιγώτερο βλέπει κανείς τα βα-
σικά αυτά προσόντα αναπτυγμέ-
να στις δεσποινίδες 'Ελισάβετ
Βακαλοπούλου και Φανήν Παπα-
λουκά. Στις άλλες έκδηλώσεις,
που άνοπτύχθηκαν γύρω από το
θέατρο, ή συγγραφείς αναφέρει
το χορό, όπου άναδείχτηκε ή δε-
σποινίδα Τατιάνα Βαρούτη, τη
μουσική, που έρμήνευσαν πάντα
με ιδιαίτερη δύναμη οι δεσποι-
νίδες Ειρήνη Νουρούλα και 'Α-
λίκη Σταμούλη. Οι σκηνογραφί-
ες του θεάτρου και οι σχολικές
ρεκλάμες των παραστάσεων στά-
θηκαν ή άφορμή να φανεί ή άξι-
όλογη κολλιτεχνική διάθεση των
δίδων Κλέας Χρυσοχοίδου, Δέ-
σποινας Δεναξά, Μαρίκας Πεν-
θερσοδάκη και Ρίτσας Παπαθεο-
φίλου.

Η νόνημη αυτή δουλειά έξυ-

νό και παραστατικό τρόπο μας
δίνουν την εικόνα μιάς ολόκληρης
πνευματικής γενιάς και τα γεμά-
τα από ραφινάτο πνεύμα, από ά-
γάπη και κατανόηση του έργου έ-
κείνων που σκιαγραφεί, που μας ά-
φησεν ο Παύλος Νιρβάνας — για-
νά περιοριστώ σ' αυτά μονάχα τα
παραδείγματα από τη φιλολογία
μας — είναι άληθινά ύποδείγματα
του είδους, ίκανά να πείσουν και
τόν πιο μεμψίμοιρον έπικριτή πώς
δεν υπάρχουν τόσο κατώτερα είδη
στον γραφτό λόγο, όσο άνθρωποι
με άξία ή δίχως άξία, ίκανοί να
δώσουν τη σφραγίδα της τέχνης,
και στα πιο άχαρα και πεζά είδη.
Μήπως τάχα στην πιο πεζή καθη-
μερινότητα της ζωής ο Άσκακρά-
τος δεν έδωσε την πνοή της ασύν-
κριτης τέχνης του, ενώ ο Σουρή-
τήν έκαμε άπλη δημοσιογραφία, ή
μήπως ακόμα το τόσο κακοπαθη-
μένο είδος, το γρονθοδόφημα, ο
Κοντυλάκης, με τις δούτερες ίκα-
νότητές του, δεν το άνύψωσε στο
έπίπεδο της τέχνης;

Δεν χρειάζονται πολλά παρα-
δείγματα, για να μας πείσουνε
για την άλήθεια αυτού του κανό-
να. Ένας παραγματικός καλλιτέ-
χνης, ένας άληθινός δημιουργός,
σ' ό,τι κι' αν νράψει, είναι κα-
νάνο να μη βάλλει τη σφραγίδα
της προσωπικότητάς του και το
ταλέντου του. Μιά ακόμα απόδει-
ξη είναι το όραίο βιβλίο που έ-
χουμε σήμερα μπροστά μας. Ό
συγγραφέας του δεν είναι ένας τυ-
χάος έρμηνής της πέννας. Είναι
ποιητής. Κι' καλύτερα, ο Π ο ι η-
τής, που άνοπήθηκεν ως έλα-
γιστος άλλος από τη γενιά μας,
που ένοήσισε τη νεότητά μας με το
τόσον άνθρωπινό έργο του. Είναι
έκείνος που με το γαϊώδες ταλέν-
το του έκαμε τη νεοελληνική λυσι-
κή ποίηση και ποσχωρήσει με άλ-
ματα, για να ξεφύνει από την κα-
κή έπιπορή της παράδοσης και να
συνλλάξει τον παλμό της έποχής
μας. Η ποιητική γενιά μας του
τό άνοπήωσε και τον έσφε δη-
γητή. Το έργο του, και μόνο απ'
αυτή την πλευρά αν έξεταστεί, θα
μείνει

πάνω από θάλασσες,
πέρα από χώρες.

Ιστορικό και μεγάλο.
"Ετσι, λοιπόν, το νέο του βιβλίο,
που ένοηται να μας σκιαγραφήσει
τους πιο γαργατηριστικούς έκπο-
σάπους της περασμένης γενιάς,
πρίνοι στα μάτια μας μιάν έντε-
λως ιδιαίτερη άξία. Μέσα στις
σελίδες του θ' άκούσουμε την
Ποιητή να μιλά, με την τόσο γνώ-
ριμη κι' άναπνεμένη μας γλώσσα,
τη νεμάτη ζωντάνια, γυνή και ά-
πλόητητα, θα γκαούμε το άνεπιτή-
ρευτο βάθος της σκέψης του, τις
δούτερες παρατηρήσεις του, τις
πάντα άκραιβοδίκαιες και σωστές
κρίσεις του για πρόσωπα και πρά-
γματα που τά έλ'ηζε. Και ο λόγος
του ποιητή, μ' όποιον τρόπο κι' αν
μας δίνεται, είναι πάντα πολύτι-
μος.

Άς μη νομιστεί όμως, πως έπι-
νεύη την κριτική των «ζωντανών
άνθρώπων», κινούμενος από έναν
άπλο συναισθησιασμό. Έκ'ίνο
που θέλω να τονίσω κυρίως, είναι
ή ούσιαστική άξία του βιβλίου, που
αυτό καθ' έαυτό, με γοήτευσε και
με συνάδωσε. Γραμμένα με άπλο
και έπιγλαυματικό τόπο και δι-
ορθωμένα από ένα έξοχο γιοόμορ,
τα φιλολογικά αυτά πορτραίτα άν-

θρών της περασμένης γενιάς
που έόεσαν, δίνονε πολύ παρα-
στατικά τη συνοπτικήν εικόνα μιάς
δράκρης έποχής, της προπολεμι-
κής. Η έιδυλλιακή ζωή, ο ύποκει-
σμός των τότε πνευματικών άν-
θρώπων, ή άννότητά τους και ή
πίστη τους σε όρισμένα ίδανικά,
οι άνώνες για τη δημοτική γλώσ-
σα, όλο ιστορούνται από τη γλα-
φυρή πέννα του συγγραφέα. ποιη-
τικά και ώραία. Έτσι που νά μη
μένει κανένα κενό για τους δεκα-
τοίς συννοσητές και ποιητές που
μας παρουσιάζει—'Α) έ. Παπαδι-
μάντην, 'Ιωάν. Κονδυλάκην, Μέ-
νον Φιλήταν, Άδωναν Προφύσαν,
Γεοά. Βώκον, Κωνστ. Χρηστουά-
νον, Λορ. Μαρίδην, Κωνστ. Κιά-
σων, 'Ιωάν. Άρσένην, Στέφ. Μαρ-
τρώκην, Δημ. Ταγκόπουλον, Γιάν.
Ψινάρην και Νικ. Πολίτην — μα
και για ολόκληρη την έποχή τους,
την τόσο διάφορη από τη σημε-
ρινή.

Μερικά μάλιστα από τα πορ-
τολο διαπραγματισσε στη κα-
μας), ή να αστιόσσουνε μιά κα-
τάσταση (όπως το πορτραίτο του
'Ιω. Άρσένη, όπου σατιρίζονται οι
λογιώτατοι και ή νεκρή καθαρεύ-
ουσα), όλα όμως έχουνε μιά συν-
δετική γραμμή άνάμεσά τους, που
τά κάνει ένα ενιαίο και άδισνώ-
ρητο σύνολο, άσχετο αν γράφη-
καν σε διάφορες έποχές και άπο-
σπασματικά, καθώς είναι γνωστό.
Κι' αυτό το σύνολο είναι διαποτι-
σμένο από νοσταλγία και ποίηση
κι' από μιά μεγάλην ιδέα, την ιδέα
του δημοτικισμού, που κινείται
μέσα σ' όλες τις σελίδες αυτού του
βιβλίου, ζωντανευόντας τις με τη
ζωονόνο πνοή της. "Ας μου έπι-
τραπεί να παραθέσω ένα μικρό ά-
πόσπασμα από το πορτραίτο του
Ψυχάρη, για να καταδειχθεί κα-
λύτερα με πόση άγάπη και με πό-
ση κατανόηση μιλάει για το δη-
μοτικιστικό κίνημα ένας ποιητής
της άξίας του Βάρναλη:

«Οι «διδάσκαλοι του Γένους»,
γράφει, και οι «δοτηροί σκαπα-
νείς» πιστεύανε, πως ο άρχαίος
πολιτισμός θα ξαναγεννηθεί κ' έ-
μείς θα γινόμαστε άρχαίοι, αν τά
καταφέρναμε να νράψουμε και να
μιλήσουμε τη γλώσσα των άρχαί-
ων. "Ετσι τά ζωντανά πνευματικά
κίνηματα της Εξώσης νενήκανε
σε μας ένας στείρος σχολαστικι-
σμός κ' ένας μελοδραματικός πα-
τριωτισμός, μιά γραμματική μω-
ροφιλοδοξία.

»Δεν άνάρχει αμφιβολία πως ο
λογιώτατος πιστεύανε ελίκρινά,
πως ή προσπάθειά τους είτανε και
έθνική και σωστή. Δεν είτανε όμως
ούτε έθνική, γιατί δε φροντίζανε
για όλόκερο το έθνος παρά μο-
νάχα για την ήγετική του άλιγλα-
χία και περιφρονούσανε το λαό
και τα πνευματικά του δημιουρ-
γήματα (γλώσσα, ποίηση, παραδό-
σεις, ποιοιμές κ.τ.λ.), για γραι-
κοδάρβαρα προϊόντα της δου-
λείας και δεν είτανε σωστή, γιατί
δεν μπορούσε μιά νεκρή γλώσσα
να γίνει όργανο ενός ζωντανού πα-
λιτισμού. Το έθνος άντίς να φω-
τιστεί, σκοτίστηκε παραπάνου' κι'
άντίς να λυτρωθεί πνευματικά, ύπο-
δουλώθηκε χειρότερα σε μιάν έλέ-
θρια ούτοπία. "Εχασε ολότελα
από τά πόδια του το έδαφος της
πραγματικότητας και δε μπορού-
σε ούτε τα τωρινά να κρίνει, ούτε
τά μελλούμενα να έχτιμήσει, ούτε
τά περασμένα να έχτιμήσει. Είχε δι-
κιο ο Σολωμός, ο «έθνικής ποιη-
τής», που θεώρησε το ίδιο έγ-
γροός του "Εθνους τον κατακτητή

με, να θυσιάζω
'Ανθρώπινο είν
αυθενία για του
φιλέος που δεν
υπόκεινται
εξουσίαν στ'
μορφή. 'Ο πέν
τον άλλων, Τ
θρώπινο και τ
κατόπιντα να
κας ανάγκες μ
ναι και να θυ
ζήκε, για τη λ
καρμύνη. 'Ανθ
δεα και' ο Λόγε

—'Ο Λόγος, ν
σμήφανε, τα
λόγια. Μ' αυτά
ποτε και, 'Ι
πορεί να είναι
ραπάνω την π
πλευρά του, άρ
τα, να είναι του